

kalendárium

Magyar bajuszpedróviasz-reklám. Bécs, 19. század vége

MIT HAUT UND HAAR. FRISIEREN, RASIEREN, VERSCHÖNERN • WIEN MUSEUM, BÉCS • 2019. január 6-ig • A karlsplatz-i központi épületben megrendezett kiállítás a test- és szépségápolás modern kori szokásaival, váltoásaival, jellegzetességeivel foglalkozik. Az emberiség történetében a test és arc szépítése mindig különös jelentőséggel bírt, testük természet adta külsejét a változó társadalmi elvárások szerint alakították az emberek. A tárlat a 18. századtól követi nyomon és mutatja be ennek gyakorlatát. A különféle szokások sokféle terméket, gyakorlatot és főként foglalkozást teremtettek. Borbély, fodrász, kozmetikus, parókakészítő – nem említve a szépítkezés anyagait előállító iparágakat. A szépség sokak munkájának eredménye lett, fogalma változó normák, konvenciók, modellek szerint alakult. Egy közismert és híres példa Erzsébet császárné, a magyarok királynéja, aki megszállottja volt saját hajának, szépsége pedig védjegyévé vált. A divatos irányzatoknak társadalmilag ismert és elismert szimbolikus jelentésük is volt, ezek történetét is illusztrálja a kiállítás, amelyhez ötszáz oldalas katalógus készült.

A FÖLDI KÖLÖK ÉS A FOGAS VAKONY – FÖLDIKUTYÁK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN • MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUM • december 2-ig • 2018-ban Az év emlőse a földikutyá lett. A hosszúkás, hengeres testű állat bundája lágy és tömött, uralkodó színe a hamuszürke. Szemei és fülei hiányoznak, hiszen egész életét a föld alatt tölti, így egész egyszerűen nincs rájuk szüksége. Viszont kitűnő szaglása és a föld mágneses terének érzékelése révén tájékozódik. Föld alatti járatainak kialakítására hatalmas metszőfogait használja. Még ma is nagyon keveset tudunk a földikutyákról, holott a hazai állatvilág fontos részei. A földikutyá kutatását ma már modern, molekuláris taxonómiai, genetikai módszerekkel folytatja a múzeum. A kiállítás a földikutyá mellett az elmúlt öt év tudományos kutatásainak eredményeit is bemutatja.

BERTL & ADELE – KÉT GRAZI GYERMEK A HOLOKAUSZT IDEJÉN • UNIVERSAL-MUSEUM JOANNEUM – MUSEUM FÜR GESCHICHTE, GRAZ • 2020. december 27-ig • A félállandó kiállítás koncepciója a HAUS DER NAMEN. Holocaust- und Toleranzzentrum Österreich szakembereitől származik. A náci hatalom idején a stájer tartományban is terror, üldöztetés és ezrek halála volt a zsidóság sorsa. A két gyermek, Bertl és Adele történetén keresztül ismerteti meg a tárlat ezt az időszakot. Bertl három kontinensen keresztül menekült

A grazi Museum für Geschichte Bertl & Adele című kiállításának enteriőrije

a túlélésért, míg Adele viszonylag korán Franciaországba került a családjával, végül azonban Auschwitzban meggyilkolták. Személyes tárgyaik, életük dokumentumai, fényképek, filmek emlékeznek meg róluk a kiállítás egységeiben, melynek látványelemei a gyerekek rajzait, leveleit, egykorú fényképeit használják fel.

ARCZOK ÉS LÁTHATÁROK - 19. SZÁZADI MAGYAR FESTÉSZET A JANUS PAN-
NONIUS MÚZEUM GYŰJTEMÉNYÉBŐL • [JPM MODERN MAGYAR KÉPTÁR,](#)
[PÉCS](#) • november 11-ig • A kiállítás a leghasznosabb dolgot teszi, amit egy múzeum tehet: a raktárakban őrzött, a látogatók által régen vagy leginkább soha nem látott festményeket, Barabás Miklós, Benczúr Gyula, Lotz Károly, Madarász Viktor, Munkácsy Mihály, Paál László, Székely Bertalan és mások műveit mutatja be. Ez a 19. századi festészetünk egészét reprezentáló anyag még soha nem volt így együtt látható egyetlen tárlaton sem, mert a Modern Magyar Képtár állandó kiállítása a nagybányai festészettel indul. Az *Arczok és láthatárok*, a nyelvújítás korszakát megidéző cím a kiállított anyag legnagyobb részét jelentő két műfajra, a portréra és a tájképre utal. Megdöbbenő, milyen sokáig láthatatlan és ismeretlen maradt ez a gazdag gyűjtemény, amelyben a 19. századi magyar festészet legjobb alkotóinak művei szerepelnek. Egy teremnyi pécsi városkép ösztönözheti a szakembereket a város ikonográfiájának elkészítésére.

FASHIONED FROM NATURE • [VICTORIA & ALBERT MUSEUM, LONDON](#) • 2019. január 27-ig • A kiállítást úgy hirdetik, mint az első olyan tárlatot, amely a természet és divat közötti komplex kapcsolatot vizsgálja, 1600-tól napjainkig. A kapcsolat valóban rendkívül összetett és sokrétű, részben a természetes anyagok használatát mutatja be, de a természet mint divatforrás témája is megjelenik. Sok olyan szemponttal ismerkedhet meg a látogató, amelyről nem is gondolná, hogy befolyásolhatja a divatot. Az innovatív új anyagok és textilfestési eljárások mellett konkrét természeti jelenségek, növények, állatok jelentek meg az öltözékeken, és hatottak a divatra évszázadokon át. Az 1780-ból származó fehér férfimellény aranyszállal varrt hímzésein például egzotikus állatokat láthatunk, francia tulajdonosa egykor a gyarmatokon élve használta. A bőr- és textilmaradékokból összeállított női együttes tavaly készült, és a pazarlás elkerülésére hívja fel a figyelmet. Nem hiányoznak a nagy nevek, sem a divattervezők munkái, sem pedig az egyes bemutatott ruhák viselői tekintetében.

„A NYÍRSÉG ÁLMODÓJA” • [JÓSA ANDRÁS MÚZEUM, NYÍREGYHÁZA](#) • Állandó kiállítás • Kivételesen egy állandó kiállítást, pontosabban emlékszobát kell ajánlanunk: ennek megnyitásával végre, ha nem is az elvárható módon, de megemlékezik a múzeum Krúdy Gyuláról. Az író hagyatékának nyíregyházi emlékei láthatók itt, könyvek, bútorok, emléktárgyak. A tárlat majdani bővítésében, illetve múzeumpedagógiai működtetésében partner a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, valamint a Petőfi Irodalmi Múzeum. Reméljük,

az 1878-ban Nyíregyházán született Krúdy emlékét a későbbiekben még bővülő bemutatóval őrzi és élteni szülővárosa.

WYSPIAŃSKI • NEMZETI MŰZEUM, KRAKKÓ • 2019. április 28-ig • Stanisław Wyspiański (1869–1907) az egyik legkiválóbb, legsokoldalúbb lengyel művész, aki – amellet, hogy költő és drámaíró volt – képzőművészként is hatalmas életművet hagyott maga után. A tavalyi év végén nyílt kiállítás műveinek eddigi legnagyobb bemutatója, mintegy kilencszáz alkotást, valamint dokumentumot mutat be, közöttük a leghíresebbeket, legismertebbeket – felesége és gyermekei portréit, krakkói városképeit, üvegablak- és freskóterveit. Wyspiański fiatalon, 38 évesen halt meg abban a végzetes kórban, a szifiliszben, amelyet akkor még nem tudtak gyógyítani. Minden területen sikeres volt, halála előtt egy évvel nevezték ki a krakkói művészeti akadémia professzorának, a városi képviselő-testület tagja volt, temetését nemzeti gyásznappá nyilvánították. Ez a kiállítás kihagyhatatlan, hiszen a teljes életmű végre egyben látható.

A KERCSI KORONA – A NÉPVÁNDORLÁS KORI EURÓPA KINCSEI • NEUES MUSEUM, BERLIN • 2019. szeptember 29-ig • Fekete-tenger mellett talált népvándorlás kori aranyékszerek, kora középkori francia, itáliai, spanyol és német sírleletek csodás ezüstartárgyai, Johannes von Diergardt magángyűjteményének legértékesebb darabjai láthatók most ismét Berlinben, több mint nyolc évtizeddel az után, hogy ott először bemutatták őket. 1934-ben, a jeles gyűjtő halálát követően a kölni Römisch-Germanisches Museumba kerültek a kincsek. A kölni múzeum felújítási munkálatai kínálták a lehetőséget a berlini visszatérésre, a két múzeum közös szervezésében megrendezett bemutató keretében. A kiállítás címadó tárgya, a kercsi korona egy előkelő nő tulajdona lehetett a népvándorlás idején, egy ottani sírból került elő a Krím-félszigeten.

PICASSO – KÉK ÉS RÓZSASZÍN • MUSÉE D'ORSAY, PÁRIZS • 2019. január 6-ig • A Musée d'Orsay és a Musée national Picasso–Paris közösen rendezésében jött létre a Picasso kék és rózsaszín korszakának szentelt különleges kiállítás. A két intézmény első nagyszabású együttműködése lehetővé teszi számos, eddig még nem kiállított mű bemutatását. Közülük néhány először látható Franciaországban, mint például a Cleveland Museum of Art 1903-as *Az élet* című képe. Az 1900 és 1906 közötti korszaknak egy új értelmezését teszi lehetővé ez a kiállítás, egy olyan periódusét, amely kritikus jelentőségű volt a művész életében, és amelyet teljességében eddig még soha nem mutatott be francia múzeum. A Musée d'Orsay tárlata módot ad arra, hogy Picasso korai műveit keletkezési idejük kulturális-művészeti összefüggéseiben ismerhesse meg a közönség, így az elődök és kortársak (Casas, Nonell, Casagemas, Steinlen, Degas, Toulouse-Lautrec, Gauguin) művei is megjelennek, amelyeket Picasso a szalonnokban és galériákban, vagy éppen reprodukciók által ismerhetett meg. A festmények mellett

a korszakban keletkezett grafikai művek és szobrok is a kiállítás részét alkotják. A tárlat a párizsi bemutatót követően a baseli Fondation Beyeler-ben lesz látható 2019 februárjától.

ALPHONSE MUCHA • **MUSÉE DU LUXEMBOURG, PÁRIZS** • 2019. január 27-ig • Mucha a korszak magyar festőjéhez hasonlóan Münchenben, majd Párizsban végezte tanulmányait. A Julian Akadémián és Colarossi magániskolájában a tandíját dekoratív munkák megbízásainak honoráriumából tudta kifizetni. Az 1895-ös Sarah Bernhardt-plakátja jelentette az áttörést; a századforduló idejére Párizs egyik legdivatosabb, legnépszerűbb művésze lett, festményei mellett plakátok, reklámlapok, könyvillusztrációk, ékszer-, tapéta- és kárpittervek, színházi dekorációk sokaságát készítette el. Párizsban az itthon szecesszióknak nevezett Art Nouveau lényegében egyet jelentett Mucha stílusával, amit az 1900-as párizsi világiállítás világszerte ismertté tett. A mostani kiállítás kurátora, Tomoko Sato, a prágai Mucha Alapítvány munkatársa elsősorban a párizsi korszak alkotásainak bemutatására törekedett, a Szláv eposz és késői korszakának művei csak jelzésszerűen jelennek meg a tárlaton.

ALFONS MUCHA: A SZLÁV EPOSZ • **OBECNÍ DŮM, PRÁGA** • 2019. január 13-ig • A prágai Reprezentációs Ház, vagy más néven Rendezvények Háza a város egyik legszebb szecessziós műemléke, 1905 és 1902 között épült, 1918-ban itt, a Smetana Teremben kiállították ki Csehszlovákia függetlenségét. Éppen ennek a százéves eseménynek évfordulóját megünneplendő állították ki a *Szláv eposz* tizenegy kisebb vásznát (a nagyobbak egyszerűen nem fértek be az épületbe). Mucha nemzeti történelmet bemutató sorozata eredetileg húsz képből áll, amelyeket a Zbiroh-kastélyban berendezett műtermében festett meg 1912 és 1926 között. A sorozatot Prága városának ajándékozta, elsőként a Prágai Városi Galériában állították ki 1928-ban. A második világháború idején elrejtették a képeket, majd hosszú ideig Moravský Krumlov várában voltak láthatók. 2012 és 2016 között a Veletržní Palota (a prágai Nemzeti Galéria) mutatta be őket.

A FIATAL TINTORETTO • **GALLERIE DELL'ACCADEMIA, VELENCE** • 2019. január 6-ig • John Rusin, a 19. század második felének jeles teoretikusa két művében is megdöbben elragadtatással írt Tintorettóról. A Scuola Grande di San Roccót meglátogatva fogalmazta meg, mennyire lenyűgözte Tintoretto festészete, annak hatalmas ereje. Soha nem érintette ilyen mélyen emberi intellektus, mint Tintorettóé, fogalmazta meg látogatásáról szüleinek írott levelében. Az 1518-ban Velencében született Jacopo Comint a kortársak hihetetlen energiája, merész ecsetvonásai miatt Il Furiosónak is nevezték. Apja foglalkozása – textilfestő, tintore – adta végül azt a nevet, amelyen ma is ismerjük. Az ötszáz éves évforduló több kiállítást is eredményezett, a Palazzo Ducale életmű-kiállítása, mint központi esemény mellett a Gallerie dell'Accademia fiatalkori műveiből állított össze egy mintegy hatvan műből álló válogatást, az 1538 és 1548 közötti évtized alkotásaiból. A Szent Márk-történetnek a Scuola Grande

di San Marco számára festett négy képe talán a leginkább lenyűgöző közülük, de valójában ne-
héz választani, olyan erős és hatásos a kiállítás anyaga.

ÉLET A SÖTÉTBEN • **NATURAL HISTORY MUSEUM, LONDON** • 2019. január 6-ig •

A kiállítási terem mélykék „egét” apró „csillagok” világítják meg, a látogató belép az éjszakai
állatok világába, felfedezheti, hogyan tájékozódnak környezetükben, hogy vadásznak, talál-
nak társat, menekülnek ellenségeik elől. A barlangok és tengerek mélyén gazdag élet virág-
zik, ezek rejtőzködő lényeit ismerheti meg a közönség, a mexikói vak barlangi halat, amely-
nek nincs szüksége szemekre ahhoz, hogy a barlang sötét mélyén közlekedjen, barlangi boát,
denevéreket, rovarokat, hüllőket. A sötétségben a látványnál fontosabbak a hangok, a szagok
– ezeket mind megmutatja a maga speciális eszközeivel a kiállítás.

II. LAJOS KIRÁLY KORÁNAK ÉPÍTÉSZETE: PALOTÁK ÉS GYÁRAK • **PINAKOTHEK
DER MODERNE, MÜNCHEN** • 2019. január 13-ig • A kiállítás a müncheni Technische

Universität (Műszaki Egyetem) megalapításának százötvenedik évfordulójáról emlékezik
meg, a Bajor Királyság II. Lajos király uralkodása (1864–1886) alatti építészettörténetét bemu-
tatva. Ez az első szakmai áttekintés a korszak épületeiről, de nemcsak azokról, amelyek fel-
épültek, hanem a meg nem valósult tervekről is. Nem kizárólag a világhírű, ikonikus épüle-
tek, a kimondottan II. Lajos által megrendelt paloták, színházak, múzeumok ismerhetők meg
a tárlaton, de a korszak köz- és magánépületeinek széles választéka is. Ilyenek például a mün-
cheni Városháza, a híres művészeti akadémia, a bayreuthi fesztiválszínház, valamint a ke-
vésbé ismert, de építészeti és kultúrhistoriai szempontból egyaránt kiemelkedő jelentősé-
gű emlékek, mint például a Neue Polytechnische Schule, a mai Műszaki Egyetem elődje vagy
a müncheni, illetve nürnbergi zsinagógák, az augsburgi textilnegyed gyárai, vagy éppen az
1882-ben Nürnbergben megrendezett „Bayerische Landes-, Industrie-, Gewerbe- und Kunst-
ausstellung” időszak épületei.

NIKO PIROSMANI • **ALBERTINA, BÉCS** • 2019. január 27-ig • A grúz festő önálló életmű-

kiállítása kétségtelenül jelentős eseménye az Albertinának. Niko Pirosmani (1862–1918) auto-
didakta festőként az avantgárd egyik főszereplője lett. A falusi parasztcsalád árva gyermekét
két nővére nevelte. 1870-ben Tbiliszibe költöztek, ahol gazdagabb családoknál volt szolgáló.
Négy év múlva visszaköltözött szülőfalujába, és pásztorokodásból élt. Ekkor kezdett el festeni,
műhelyében cégtáblákat készített. Miközben a legkülönbözőbb kétféle munkákat vállalta el,
folyamatosan festett, egyre többet megrendelésre. Képeit nem múzeumok, hanem kocsmák
falán láthatták kortársai, a hivatalos művészettel, művészekkel vajmi kevés kapcsolata volt,
művei csak halálát követően szerepeltek művészeti kiállításon, a két háború között vált nem-
zetközileg ismertté és elismertté. A kiállítás a Grúz Nemzeti Múzeummal és az arles-i Vincent
Van Gogh Alapítvánnyal együttműködésben jött létre.

A BETONUTÓPIA FELÉ: JUGOSZLÁV ÉPÍTÉSZET 1948–1980 • MOMA, NEW YORK • 2019. január 13-ig • Jugoszlávia építészeinek a kapitalista Nyugat és a szocialista Kelet között ellentmondásos követelményeknek kellett megfelelniük, és ellentmondásos hatások érték őket a háború után kialakuló építészeti törekvések terén. Az országban megformálódó stílus részben a felhőkarcolók nemzetközi toposzait, másrészt a brutalista szocialista irányzatot követve a radikális sokféleséget teremtette meg. Egyfajta hibrid idealizmust, ami magát az országot, az államot is jellemezte. A kiállítás a szocialista Jugoszlávia vezető építészeinek kivételes munkáit első alkalommal mutatja be a nemzetközi közönség számára. A modernista építészet e jelentős, de ugyanakkor meglehetősen elhanyagolt területe bizonyos előre mutató eredményeivel ma is hatással van a globális építészetre. A kiállítás az urbanizáció, a mindennapi élet technológiai fejlődése, a fogyasztói társadalom, az emlékmű és megemlékezés témáit járja körül, valamint a jugoszláv építészet nemzetközi hatását vizsgálja. Mindehhez több mint négyszáz rajz, makett, fotográfia és film szolgál eszközzel, ezeket helyi archívumoktól, családi magángyűjteményektől és múzeumoktól kölcsönözte a MoMA. Olyan jelentős építészek munkáit láthatja a közönség, mint Bogdan Bogdanović, Juraj Neidhardt, Svetlana Kana Radević, Edvard Ravnikar, Vjenceslav Richter és Milica Šterić. A kiállítás a legváltozatosabb alkotások révén érzékelteti a jugoszláv építészet sokféleségét, mint például a boszniai Fehér Mecset, Szkopje városának Kenzo Tange tervei szerinti újjáépítése a földrengés után, vagy Új-Belgrád magasházai és középületei.

CHIPPENDALE'S DIRECTOR: EGY BÚTORKÉSZÍTŐ TERVEI ÉS HAGYATÉKA • MET FIFTH AVENUE, NEW YORK • 2019. január 27-ig • Thomas Chippendale (1718–1779) a bútorkészítő világ központi személyisége volt a 18. század közepétől kezdve. Virágzó londoni műhelyében alkotta bútorait, a bútorkészítésről írott könyve hosszú ideig alapmű volt (*The Gentleman and Cabinet-Maker's Director*). Születésének háromszázadik évfordulója alkalmából a kiállítás mindkettőt vizsgálja: hogyan váltak bútorai a legismertebbeké és legkedveltebbekké egész Angliában, és miként lett könyve révén (is) a leg híresebb bútortervezővé, aki ma is hatással van a szakmára. A kiállított tárgyak kivétel nélkül a Met gyűjteményéből származnak, mellettük Chippendale eredeti tervrajzait az angol és amerikai bútorművészet általa inspirált válogatott tervei egészítik ki. Örökségét portrék és 19., valamint 20. századi művek jelenítik meg, közülük talán a legérdekesebb Robert Venturi és Denise Scott Brown 1984-es, Chippendale által inspirált széke. A kiállítást Chippendale könyvéről írott tanulmánykötet kíséri.

Harald Sohlberg (1869–1935): Utca Røros-ban, 1902

HARALD SOHLBERG: VÉGTELEN TÁJAK • NASJONALGALLERIE, OSLO • 2019. január 13-ig • Harald Sohlberg (1869–1935) a norvég tájképfestészet ikonikus alakja, retrospektív tárlatára régóta készült az oslói nemzeti galéria. Az akkor Christianiának nevezett Oslo királyi képzőművészeti iskolájában végezte tanulmányait 1885 és 1890 között, de tájképeinek jelentős része Røros, a kis bányászváros utcáit, házait ábrázolja különböző évszakokban. A szeceszzió linearitása és dekorativitása jellemző erős, tiszta színekkel festett tájaira, melyek nem ritkán misztikus hangulatot árasztanak (*Téli éjjel a hegyekben, Oslo látképe Akershus felől*). A tárlat hatvan képét köz- és magángyűjteményekből válogatták, sokukat évtizedek óta vagy éppen még soha nem láthatta a közönség. A festmények mellett rajzok, vázlatok és fényképek teszik teljessé a Sohlberg teljes életművét bemutató kiállítást.

HATÁSOS MŰVÉSZET - PROPAGANDA KÉPESLAPOK A VILÁGHÁBORÚK IDEJÉBŐL • MUSEUM OF FINE ARTS, BOSTON • 2019. január 21-ig • A kiállítás százötven képeslappal illusztrálja az emberek befolyásolásának művészetét. Erőteljes, hatásos szöveg, merész színek, meglepő grafikai megoldások, éles karikatúrák – ez jellemezte a képeslapokat és tette lehetővé, hogy üzeneteiket könnyen megértsék és megjegyezzék az emberek. Ez a fajta művészet célzatos volt, a háború igazolása, a vezetők heroizálása, az ellenség démonizálása, a lakosság meggyőzése az áldozatvállalás szükségességéről – ezeket akarták elérni a képeslapokkal, amelyek egyszerre értékes történeti dokumentumok és a grafikai tervezés mesterművei. Az Európában, a Szovjetunióban, az Egyesült Államokban és Japánban készült lapok a 20. századi propaganda korai termékei. A „fake news” már ezeken is megjelent, csakúgy, mint a gyilkos karikatúra. Előállításuk olcsó volt, a tömegtermelés nem okozott gondot, és a postázás révén eljutottak mindenhová. A cél és az eszköz meglehetősen különböző lehetett, erre jó példa az Opera Nazionale Balilla olasz fasiszta ifjúsági szervezetet dicsőítő képeslap 1935-ből, amelynek avantgárd grafikai elemei roppant hatásosak. Mindegy, hogy állami propaganda, megalkuvó kiadók vagy az ellenállás adta ki őket, e lapok egy célt szolgáltak, a közönség támogatásának megszerzését. A kiállított lapok mindegyike Leonard A. Lauder gyűjteményéből származik, aki gyermekkorában kezdte a gyűjtést szülővárosában, Miami Beach-ben. Mára gyűjteménye mintegy százezer lapot számlál. A képeslapok mellett plakátokat és filmrészleteket is bemutat a kiállítás, demonstrálva a propaganda erejét. Érdekes megfigyelni, hogy ugyanazokat az eszközöket és technikákat alkalmazták, függetlenül attól, milyen rendszer vagy eszme szolgálatában álltak.

